

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації
Туруті Захара Олеговича
«Способи захисту порушеного права в адміністративному судочинстві України»
яка подається на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 08 Право
за спеціальністю 081 Право

1. Оцінка роботи здобувача у процесі підготовки дисертації і виконання індивідуального плану навчальної та наукової роботи.

Аспірант **Турутя Захар Олегович** виконав у повному обсязі Індивідуальний план Освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії. Освітня програма в обсязі 40 кредитів ECTS виконана у повному об'ємі. Він успішно склав чотири заліки та п'ять екзаменів з таких дисциплін:

Заліки:

«Підготовка наукових публікацій та презентація результатів досліджень»;
«Філософські засади та методологія наукових досліджень»;
«Науковий менеджмент»;
«Аспірантська практика»;

Екзамени:

«Іноземна мова для аспірантів (англ.)»;
«Сучасна правова доктрина (за профілем)»;
«Адміністративно-правова термінологія»;
«Адміністративно-деліктне право» ;
«Адміністративна юстиція».

Всі заплановані види робіт було виконано своєчасно. Здобувач плідно співпрацював з науковим керівником протягом усього терміну навчання в аспірантурі.

2. Обґрунтування вибору теми дослідження.

Динамічний розвиток Української державності вимагає забезпечення організації та функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачено Конституцією та законами України, а також повноцінного та ефективного здійснення діяльності щодо утвердження прав і свобод людини та громадянина. Разом із тим, діяльність органів публічної влади та інших суб'єктів владних повноважень не завжди буває такою, що відповідає верховенству права та законності та як результат може мати місце порушення прав, свобод та законних інтересів конкретних осіб.

У зв'язку з цим постає питання про забезпечення функціонування ефективних правозахисних механізмів, за посередництвом яких повинна існувати можливість повноцінного поновлення порушених прав і свобод та забезпечення законності у межах діяльності суб'єктів владних повноважень. У системі таких механізмів одним із найефективніших та дієвих є діяльність адміністративних судів, які, здійснюючи адміністративне судочинство та вирішуючи спори у сфері публічно-правових відносин, повинні забезпечувати ефективний захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень із боку суб'єктів владних повноважень.

У той же час, становлення, подальший розвиток та ефективна діяльність системи адміністративного судочинства України у напрямі захисту прав, свобод та законних інтересів будуть неможливими без ефективного застосування всього комплексу способів захисту таких прав як передбачених, так і не передбачених законом. Усе це потребує комплексного наукового підходу до розуміння способів захисту порушеного права, а також їх бачення як цілісної системи, розуміння позову у контексті ініціювання їх застосування адміністративним судом та законодавчих засад правозастосовної діяльності у цій сфері. Крім того, потребують свого з'ясування також і питання, пов'язані з розробкою критеріїв класифікації способів захисту порушених прав та формування наукових підходів щодо умов застосування способів захисту порушених прав в адміністративному судочинстві.

У контексті розуміння актуальності обраної проблематики слід указати і на те, що аналіз наукової літератури свідчить про відсутність комплексних досліджень у цій царині. Разом із тим, окремі аспекти застосування способів захисту порушених прав в адміністративному судочинстві України були предметом досліджень таких науковців, як Д. Д. Гнап, Н. В. Гришина, Т.С. Кагановська, О.В. Капинос, О. В. Константиний, В.В. Комаров, О. О. Кот, О. П. Кулинич, В.А. Кройтор, Д. М. Лук'янець, Ю.В. Мартинюк, В.В. Малихіна, Н. Оніщенко, О.Пасенюк, В.В. Петруня, Н. Писаренко, О.Рябченко, Т.М. Підлубна, К.М. Пільков, О. П. Подцерковний, О. І. Сеньків, К. С. Токарева та інших.

З огляду на викладене, комплексне дослідження способів захисту порушеного права в адміністративному судочинстві України, у межах якого розглядаються як теоретичні, так і практичні засади реалізації ефективних способів захисту у цій сфері має суттєвий рівень актуальності як для поглиблення адміністративно-процесуальної доктрини України, так і для удосконалення законодавства про адміністративне судочинство та практики його застосування.

Метою роботи є розкриття адміністративно-правової характеристики способам захисту порушених прав в адміністративному судочинстві України та надання науково-обґрунтованих пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства у цій сфері.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань:

- з'ясування основних підходів до розуміння способів захисту порушеного права в адміністративному судочинстві України;
- аналіз права на позов у контексті застосування способів захисту порушеного права в адміністративному судочинстві;
- надання комплексної характеристики законодавчим засадам застосування судом способів захисту порушеного права в адміністративному судочинстві України;
- формування наукових підходів щодо побудови цілісної системи способів захисту порушеного права в адміністративному судочинстві України;
- розробка критеріїв класифікації способів захисту порушених прав в адміністративному судочинстві;
- аналіз судової практики розуміння ефективності способів захисту порушеного права в адміністративному судочинстві;
- формування наукових підходів щодо умов застосування способів захисту порушених прав в адміністративному судочинстві України;
- визначення недоліків чинного адміністративно-процесуального законодавства у цій сфері, а також формування пропозицій щодо його удосконалення.

Об'єктом дослідження є система суспільних відносин, пов'язаних з вирішенням адміністративними судами спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень із боку суб'єктів владних повноважень.

Предмет дослідження – способи захисту порушеного права в адміністративному судочинстві України.

Методи дослідження. Методологічне підґрунтя дисертаційного дослідження становить сукупність загальнотеоретичних та спеціальних методів наукового пізнання. Зокрема, серед загальнотеоретичних було використано: методи логіки (аналізу, синтезу, аналогії) – при аналізі нормативно-правових актів, правових конструкцій, судової практики щодо застосування способів захисту порушеного права в адміністративному судочинстві (підрозділи 1.1; 1.3; 2.1; 2.3).

Серед спеціальних методів було використано: - системно-структурний метод – при здійсненні класифікації способів захисту порушених прав і свобод в адміністративному судочинстві (підрозділи 2.1; 2.2); - догматичний – при здійсненні аналізу змісту нормативно-правових приписів КАС України щодо завдань адміністративного судочинства, принципів його здійснення та способів судового захисту (підрозділи 1.3; 2.1; 2.4); - порівняльно-правовий (синхронний) – при здійсненні порівняльного аналізу положень КАС України із положеннями ЦПК України та ЦК України, а також ГПК України (підрозділ 1.3); - порівняльно-правовий (діахронний) – при здійсненні порівняльного аналізу положень КАС України із положеннями вже не чинних законодавчих актів про способи захисту порушених прав (підрозділ 1.3); - формально-логічний (догматичний) – при здійсненні аналізу ознак порушення прав, свобод та законних інтересів (підрозділи 1.1; 1.2; 1.3); - історико-правовий – при дослідженні еволюції адміністративного судочинства в Україні; - статистичний – для аналізу відповідних показників діяльності адміністративних судів та аналізу судової практики (підрозділ 2.3); - моделювання – при формуванні пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства про адміністративне судочинство у напрямі удосконалення застосування способів захисту порушених прав і свобод (підрозділ 1.3).

3. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано відповідно до положень Національної стратегії у сфері прав людини (Указ Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021) та плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на 2021–2023 роки (розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 червня 2021 р. № 756-р); Стратегії забезпечення державної безпеки (Указ Президента України від 16 лютого 2022 року № 56/2022); Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020); пріоритетними напрямками фундаментальних та прикладних наукових досліджень у галузі права, визначених у Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки. Тема дисертації затверджена рішенням Вченої ради юридичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна від 11 листопада 2022 року (протокол № 4).

4. Особистий внесок дисертанта в отриманні наукових результатів та їх новизна.

Особистий внесок дисертанта в отриманні наукових результатів та їх новизна

полягає в наступному:

уперше:

– запропоновано розуміти систему способів захисту порушених прав в адміністративному судочинстві як чітко впорядковану сукупність як передбачених, так і не передбачених законом ефективних засобів припинення порушень із боку суб'єктів владних повноважень та інших осіб прав, свобод та законних інтересів, яка передбачає, з одного боку, відповідні можливості для особи звернутися до адміністративного суду і просити про захист порушених прав способом, що є ефективним та таким, що максимально відповідає суті порушених прав, свобод та законних інтересів, сприяє їх відновленню, відшкодуванню шкоди, а, з іншого боку, створює умови для справедливого, неупередженого та своєчасного вирішення адміністративним судом спорів у сфері публічно-правових відносин із метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень із боку суб'єктів владних повноважень;

- запропоновано не зводити концепцію «ефективного захисту права в адміністративному судочинстві України» лише до застосування інших способів захисту прав, свобод та інтересів особи. Ефективний захист прав і свобод повинен повною мірою стосуватися застосування судом усіх способів захисту, що як прямо передбачено законом, так і тих, що ним не передбачено, але які йому не суперечать. У зв'язку з цим, коли йдеться про інший спосіб, який не суперечить закону, то він повинен забезпечувати саме більш ефективний захист, що зменшить довільність його обрання;

- сформульовано підхід, у відповідності до якого конкретизоване наповнення змісту інших способів захисту порушеного права в адміністративному судочинстві повинно здійснюватися із застосуванням засобів юридичної техніки, пов'язаними з процесуальною аналогією закону чи аналогією права. Такі засоби повинні чітко спиратися на науково-обґрунтовану систему критеріїв такого застосування для досягнення головної мети адміністративного судочинства України;

удосконалено:

- теоретичні положення щодо поняття способів захисту порушених прав в адміністративному судочинстві, що є системою як передбачених, так і не передбачених законом ефективних матеріально-правових засобів примусового припинення порушень із боку суб'єктів владних повноважень та інших осіб прав, свобод та законних інтересів особи, які корелюють з суттю порушеного права та здійснюються адміністративним судом з метою виконання завдань та реалізації основних засад адміністративного судочинства на підставі поданого адміністративного позову у межах відповідної процесуальної форми, результатом чого є відновлення порушених прав, свобод та законних інтересів, відшкодування шкоди, а також забезпечення верховенства права, законності, правопорядку, захищеності конституційного ладу та національної безпеки України;

- розуміння побудови правової конструкції щодо системи способів захисту порушених прав в адміністративному судочинстві, яка складається з таких елементів: 1) юридичне підґрунтя застосування способів захисту порушених прав в адміністративному судочинстві; 2) самі способи захисту, які є ефективними для застосування до конкретних ситуацій у межах порушених прав, свобод та законних інтересів; 3) суб'єкти звернення; 4) суб'єкти, щодо яких ставиться питання про застосування конкретних способів захисту порушених прав; 5) суб'єкти правозастосування (адміністративні суди); 6) об'єкти

системи – публічно-правовий спір, який виникає у зв'язку з виконанням чи не виконанням стороною, що здійснює публічно-владні управлінські функції таких функцій, унаслідок чого відбувається порушення прав, свобод та інтересів особи;

- теоретичні положення стосовно розуміння позову як єдиної ланки між волевиявленням особи щодо захисту її прав і свобод шляхом прохання до суду про їх захист та діяльністю суду у напрямі такого захисту шляхом застосування відповідних способів захисту порушених прав;

дістали подальшого розвитку:

- підходи щодо аналізу судової практики у сфері адміністративного судочинства, на підставі чого було сформульовано такі критерії застосування способів захисту порушених прав: 1) легітимна мета, що суттєвим чином повинна корелювати з суттю порушених прав і свобод; 2) наявність відповідного порушення суб'єктом владних повноважень прав, свобод або законних інтересів особи на момент її звернення до адміністративного суду; 3) реальність порушення індивідуальних та конкретизованих прав і свобод; 4) наявність матеріально-правової заінтересованості позивача, що передує розгляду питання стосовно правомірності рішення, яке оскаржується; 5) наявність спору, що базується на порушеному праві, яке підлягає судовому захисту; 6) дотримання пропорційності між пропонованими, а в подальшому і застосованими адміністративним судом способами захисту порушених прав та поставленою метою; 7) доведеність та обґрунтованість застосування відповідних способів захисту; 8) забезпечення максимально дієвого поновлення порушених прав за існуючого законодавчого регулювання; 9) адекватність фактичним обставинам справи; 10) не суперечливість докорінній сутності позовних вимог, визначених особою, що звернулася до суду; 11) узгодженість із обов'язком суб'єкта владних повноважень діяти виключно у межах, порядку та способу, передбаченого законом; 12) наявність в особи, яка звернулася з позовом, суб'єктивного матеріального права або законного інтересу у його розумінні органом конституційної юрисдикції, на захист якого подано позов; 13) забезпечення через застосування конкретного способу захисту поновлення порушеного права, а у разі неможливості такого поновлення – гарантування можливості отримати відповідну компенсацію; 14) повне забезпечення мети правосуддя та дотримання процесуальної економії;

- наукові підходи щодо розгляд позову як окремого способу захисту порушеного права в адміністративному судочинстві, які базуються на урахуванні того, що 1) позов набуває такої якості за посередництвом рішення суду; 2) позов є окремим способом захисту лише у тій мірі, у якій у ньому відображені та обґрунтовані матеріально-правові вимоги, які відповідають способам захисту, вказаним у КАС України; 3) у межах позову особа самостійно визначає обсяг своїх вимог, але, керуючись принципом офіційного з'ясування всіх обставин у справі, суд може вийти за їх межі; 4) позов є інструментом, за допомогою якого особа просить суд захистити її права, свободи та законні інтереси, застосувавши конкретний спосіб (способи), передбачені у частині першій статті 5 та статті 245 КАС України; 5) розглядаючи позов як спосіб захисту порушених прав і свобод слід урахувувати і положення досудового врегулювання спорів, а також те, що адміністративні суди не розглядають позовні вимоги, які є похідними від вимог у приватноправовому спорі і заявлені разом з ними, якщо цей спір підлягає розгляду в порядку іншого, ніж адміністративне, судочинства і знаходиться на розгляді відповідного суду;

- обґрунтування необхідності з метою забезпечення правової визначеності щодо можливості особи у відповідності до закону просити суд про захист прав в інший спосіб внесення змін до частини першої статті 5 КАС України шляхом доповнення останньої пунктом 7: «Кожна особа має право в порядку, встановленому цим Кодексом, звернутися до адміністративного суду, якщо вважає, що рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень порушені її права, свободи або законні інтереси, і просити про їх захист шляхом: 7) застосування іншого способу захисту прав, свобод, інтересів людини і громадянина, інших суб'єктів у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку суб'єктів владних повноважень, який не суперечить закону і забезпечує більш ефективний захист таких прав, свобод та інтересів»;

- пропозиції щодо удосконалення законодавчої техніки при викладенні положень пункту 10 частини другої статті 245 КАС України та формулювання їх у такому вигляді: «2. У разі задоволення позову суд може прийняти рішення про: 10) застосування іншого способу захисту прав, свобод, інтересів людини і громадянина, інших суб'єктів у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку суб'єктів владних повноважень, який не суперечить закону і забезпечує більш ефективний захист таких прав, свобод та інтересів».

5. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, результатів і висновків дисертації Туруті З. О., що характеризуються науковою новизною, отримані автором особисто. Для аргументації та обґрунтування значної частини положень дисертаційного дослідження використовувалася значна емпірична база у вигляді наукових праць українських вчених, на які зроблено відповідні посилання.

Основні результати дисертаційного дослідження опубліковані у вітчизняних фахових виданнях та доповідалися на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях. Висновки дисертаційної роботи є обґрунтованими.

6. Наукове, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Наукова новизна отриманих результатів обумовлена тим, що дисертація є першою у сучасній адміністративно-процесуальній доктрині комплексною науковою працею, в якій надано адміністративно-правову характеристику способам захисту порушених прав в адміністративному судочинстві України та запропоновано науково обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства у цій сфері.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що матеріали та висновки дисертації можуть бути використані у навчальній, науково-дослідній роботі та в законотворчій діяльності:

– у науково-дослідній діяльності – як основа для подальшого дослідження питань адміністративного судочинства та способів захисту порушених прав;

– у навчально-освітньому процесі – для підготовки нових й удосконалення наявних навчальних та методичних матеріалів з адміністративного права та процесу, адміністративного судочинства, порівняльного адміністративного права, юридичної техніки та викладання відповідних навчальних дисциплін;

– у правотворчості – для подальшого удосконалення законодавства про адміністративне судочинство України;

- у правозастосуванні – для практичної реалізації норм і положень законодавства про адміністративне судочинство в аспекті застосування способів захисту порушених прав.

7. Повнота викладення матеріалів дисертації в роботах, опублікованих автором.

Результати дисертації опубліковані у 8 наукових працях, серед яких 3 статті у вітчизняних фахових періодичних виданнях, 1 стаття у зарубіжному науковому виданні та 4 тези доповідей на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Турутя З.О. Аналогія закону та аналогія права у контексті застосування інших способів захисту порушеного права в адміністративному судочинстві. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2024. № 38. С. 144–151.

DOI: <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2024-38-16>

URL: <https://periodicals.karazin.ua/law/article/view/25855/23228>

2. Турутя З.О. Основні підходи до розуміння способів захисту порушеного права в адміністративному судочинстві. *Актуальні проблеми правознавства*. 2024. Вип. 3(39). С.36–41.

DOI: [10.35774/app2024.03.036](https://doi.org/10.35774/app2024.03.036)

URL: <https://appj.wunu.edu.ua/index.php/appj/article/view/1926/1970>

3. Турутя З.О. Критерії класифікації способів захисту порушених прав в адміністративному судочинстві. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2024. № 40. С. 193–199.

DOI: <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2025-40-21>

URL: <https://periodicals.karazin.ua/law/article/view/27876>

Наукові праці, які додатково відображають результати дисертації:

4. Turutia Z.O. Lawsuit as a Means of Protecting Violated Rights in Administrative Proceedings. *Visegrad journal on human rights*. 2024. №3. 186–189.

DOI: <https://doi.org/10.61345/1339-7915.2024.3.27>

URL: <https://journal-vjhr.sk/wp-content/uploads/2024/10/29.pdf>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. Турутя З.О. Деякі аспекти розуміння аналогії права як інструменту застосування адміністративними судами інших способів захисту порушеного права. *Застосування інформаційних технологій у правоохоронній діяльності: матеріали круглого столу* (Харків, 12 грудня 2024 р.). С.62–64.

6. Турутя З.О. Судова практика щодо способів захисту порушеного права в адміністративному судочинстві. *Всеукраїнська науково-практична конференція з нагоди Дня державної служби «Публічна служба : вектори реформування в умовах воєнного стану»* (19 червня 2025 року). С.313–316.

7. Турутя З.О. Право на позов у контексті застосування способів захисту порушеного права як гарантія соціально-правового захисту військовослужбовців : *Проблеми правового забезпечення оборони України : зб.матеріалів II Міжнар.наук.-*

практ. конф (м.Київ-Одеса, 10 вересня 2025 року) / упоряд.: П.П.Богуцький, Ю.В.Гаруст, Л.В.Заславська, В.Г.Пилипчук. Київ; Одеса, 2025. С. 181–183.

8. Турутя З.О. Criteria For the Application of Analogy of Law by the Administrative Court. Всеукраїнська науково-практична конференція «Захист прав людини на універсальному та регіональному рівнях» (Дніпро, 21 листопада 2025 року). ; Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2025. С.105-107.

8. Апробація матеріалів дисертації.

Основні результати досліджень були представлені, обговорені і опубліковані в тезах доповідей міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій: II Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми правового забезпечення оборони України» (м.Київ-Одеса, 10 вересня 2025 року), круглий стіл «Застосування інформаційних технологій у правоохоронній діяльності» (Харків, 12 грудня 2024 року), Всеукраїнська науково-практична конференція з нагоди Дня державної служби «Публічна служба : вектори реформування в умовах воєнного стану» (19 червня 2025 року), Всеукраїнська науково-практична конференція «Захист прав людини на універсальному та регіональному рівнях» (Дніпро, 21 листопада 2025 року).

9. Дотримання академічної доброчесності.

На підставі вивчення тексту дисертації здобувача, наукових праць здобувача та Протоколу контролю оригінальності (перевірку наявності текстових запозичень виконано в антиплагіатній інтернет-системі StrikePlagiarism.com) встановлено, що дисертаційна робота виконана самостійно, текст дисертації не містить плагіату, а дисертація відповідає вимогам академічної доброчесності. Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

10. Оцінка мови та стилю дисертації.

Матеріал дисертації викладено в логічній послідовності та доступний для сприйняття. Дисертація написана науковим стилем мовлення, структура дисертації відповідає алгоритму здійсненого автором дослідження. Зміст, структура, оформлення дисертації та кількість публікацій відповідають вимогам відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, зі змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 21.03.2022 року № 341), Наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України від 31.05.2019 року № 759).

11. Відповідність змісту дисертації спеціальності з відповідної галузі знань, з якої вона подається до захисту.

За своїм фаховим спрямуванням, науковою новизною і практичною значимістю дисертаційна робота Туруті Захара Олеговича «Способи захисту порушеного права в адміністративному судочинстві України» відповідає спеціальності 081 Право. Здобувачем повністю виконано освітню та наукову складові освітньо-наукового рівня вищої освіти.

12. Результати обговорення та проведення презентації. Рекомендація дисертації до захисту.

Здобувач представив основні результати досліджень своєї дисертаційної роботи на розширеному засіданні кафедри державно-правових дисциплін юридичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (протокол № 11 від 19 травня 2026 року) у формі презентації та наукової дискусії після її завершення.

Враховуючи високий рівень виконаних досліджень, а також актуальність теми роботи, наукову новизну результатів та їх наукове і практичне значення, на розширеному засіданні кафедри було одностайно ухвалене рішення про рекомендацію дисертації Турутї Захара Олеговича «Способи захисту порушеного права в адміністративному судочинстві України» до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді для здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право з галузі знань 08 Право.

Завідувач кафедри
державно-правових дисциплін
юридичного факультету
Харківського національного
університету імені В.Н. Каразіна,
кандидат юридичних наук, доцент

Наталія ГРИШИНА